

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce: **Obrana životního prostředí, občanské sdružení**, se sídlem Pražského 28, Praha 5, zast. JUDr. Petrem Kužvartem, advokátem se sídlem Za Zelenou liškou 967/B, Praha 4, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské nám. 2, Praha 1, o přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 8. 2008, č. j. S-MHMP-417074/2008/OOP-V-412/R-89/Hu, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2009, č. j. 5 Ca 349/2008 – 30,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále též „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností brojí proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2009, č. j. 5 Ca 349/2008 - 30, kterým byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 8. 2008, č. j. S-MHMP-417074/2008/OOP-V-412/R-89/Hu.

Městský soud v Praze v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že z obsahu podané žaloby a též z návrhu na přiznání osvobození soud dovodil, že u žalobce nebylo prokázáno ani osvědčeno splnění předpokladů pro přiznání osvobození od soudních poplatků ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Žalobce je občanským sdružením a je objektivně ospravedlnitelné po něm požadovat, aby si materiální prostředky pro prosazování svých cílů, a to alespoň pro samotnou činnost v nezbytné míře, zajistil sám. Tuto odpovědnost za tvorbu základních prostředků pro svoji činnost nelze a priori přenášet na stát. Možnost osvobození od soudních poplatků nelze vnímat jako možnost mechanické aplikace pravidla o nedostatku finančních

prostředků coby podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. O jinou situaci, než v posuzovaném případě by šlo tehdy, pokud by soudní poplatek z pohledu obdobných sdružení, jakým je žalobce, dosahoval nepřiměřeně přísné výše, případně pokud by aktuální žalobcova situace byla způsobena nepředpokládanou či nárazovou potřebou nezbytných kroků, jež by bylo zapotřebí žalobcem uskutečňovat. Městský soud v Praze dospěl k závěru, že v posuzované věci tomu tak není.

V kasační stížnosti stěžovatel namítá k meritu věci, že celé odůvodnění se pohybuje pouze v obecné rovině tvrzení a z odůvodnění napadeného usnesení vůbec není poznat, jak Městský soud v Praze dospěl k závěru, že v tomto konkrétním případě stěžovatele nejsou splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku. Dále stěžovatel namítá, že jádrem odůvodnění napadeného usnesení je citace z rozhodnutí, které se týká nejen žádosti o osvobození od soudních poplatků, ale současně také žádosti o ustanovení zástupce. Za tohoto stavu věci stěžovatel, kdy je jeho žádost věcně zásadně jiná, považuje argumentaci soudu za právně nesprávnou. V doplnění kasační stížnosti stěžovatel uvedl, že žádá o osvobození do soudního poplatku. Tuto žádost odůvodňuje svými majetkovými poměry, z nich zejména skutečností, že členové stěžovatele plně nesou náklady stěžovatele na jeho činnost a také odkazem na ustanovení čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy, podle nějž postupy přezkoumání uvedené v odst. 1, 2, a 3 tohoto článku mají zajistit přiměřenou a účinnou nápravu, včetně právně přikázaných úlev ve vhodných případech a neměly by vyžadovat vysoké náklady – a to ve spojení se skutečností, že osvobození od soudního poplatku je jediná úleva, kterou stěžovatel žádá od státu. K této žádosti stěžovatel připojuje „Prohlášení o majetku sdružení“, v němž převážně popisuje činnost sdružení, konstatuje, že činnost sdružení a poštovné hradí členové sdružení, a na soudní poplatky členové sdružení peníze zapůjčují. Čestně prohlašuje, že sdružení nikdy nezískalo a ani nežádalo peníze od města či státu (z veřejných rozpočtů). Na závěr opakuje, že osvobození od soudního poplatku je v podstatě jediná finanční žádost sdružení vůči státu.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a shledal, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, stěžovatel je zastoupen advokátem.

Při posuzování přípustnosti kasační stížnosti vycházel Nejvyšší správní soud ze své konstantní judikatury, podle které *v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, a dokonce ani na povinném zastoupení advokátem* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Citovaný právní názor lze bezpochyby aplikovat též v projednávané věci, kdy stěžovatel advokátem zastoupen je, neboť striktní trvání na podmínce zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost by způsobilo jen řetězení téhož problému, případně by mohlo vést k nepřipustnému odepření přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu. S ohledem na tuto skutečnost netrvá Nejvyšší správní soud na platbě soudního poplatku za kasační stížnost, a tyto okolnosti zohledňuje i při posuzování dalších náležitostí kasační stížnosti, které tak má rovněž za splněné.

Tím má Nejvyšší správní soud za vyřešenou žádost o osvobození od soudního poplatku, uvedenou v doplnění kasační stížnosti, která je – přes svoji nepřílišnou srozumitelnost - stěžovatelem zřejmě vnímána jako žádost o osvobození od soudního poplatku za kasační stížnost.

K meritorním námitkám, a to, že celé odůvodnění se pohybuje pouze v obecné rovině tvrzení, a z odůvodnění napadeného usnesení vůbec není poznat, jak Městský soud v Praze dospěl k závěru, že v tomto konkrétním případě stěžovatele nejsou splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku, a dále, že jádrem odůvodnění napadeného usnesení je citace z rozhodnutí, které se týká nejen žádosti o osvobození od soudních poplatků, ale současně také žádosti o ustanovení zástupce, a tudíž není argumentace správná, Nejvyšší správní soud uvádí následující:

Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. Účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i s zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují popřípadě neodůvodňovaly.

Nejvyšší správní soud opakovaně uvádí, že citované ustanovení zakládá povinnost soudu, který o žádosti o osvobození od soudních poplatků rozhoduje, porovnat výši soudního poplatku s celkovou finanční situací žadatele a dalšími okolnostmi, které mohou mít vliv na jeho schopnost soudní poplatek zaplatit. Soud rovněž musí zkoumat, zda nějaký neodstranitelný nedostatek podmínek řízení nečiní podaný návrh zjevně neúspěšným.

Podle konstantní judikatury správních soudů lze po občanském sdružení, hodlá-li být aktivně činným, požadovat, aby si materiální prostředky na svoji činnost (alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře) zajistilo samo. Rezignuje-li sdružení na jejich zajištění, není možné odpovědnost za nevytvoření těchto prostředků bez dalšího převést na stát prostřednictvím osvobození od soudních poplatků (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32, dále např. rozsudek ze dne 29. 12. 2008, č. j. 4 As 55/2008 – 110, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, č. j. 6 Ads 102/2008 - 65, příp. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, vše na www.nssoud.cz). Z právních názorů jednotně vyjádřených v této judikatuře také vycházel Městský soud v Praze v nyní posuzované věci a z obsahu těchto rozhodnutí vychází i Nejvyšší správní soud v dalším textu. Nejvyšší správní soud je toho názoru, že Městský soud v Praze žádosti stěžovatele o osvobození od poplatků nevyhověl po právu.

Nejvyššímu správnímu soudu je z jeho činnosti známo, že stěžovatel je občanským sdružením založeným za účelem ochrany přírody a krajiny. Tuto aktivitu stěžovatel realizuje mimo jiné i účastí ve správních řízeních, v nichž jsou projednávány a řešeny otázky s ochranou přírody a krajiny související, včetně podávání žalob proti správním rozhodnutím, která podle názoru stěžovatele poškozují či narušují životní prostředí v oblasti, kde toto sdružení působí.

Nejvyšší správní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že pokud stěžovatel hodlá být coby občanské sdružení (nehledě na konkrétní cíl sdružení) aktivně činným, pak je objektivně ospravedlnitelné po něm požadovat, aby si materiální prostředky pro prosazování svého cíle, a to alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře, zajistil sám. Tuto odpovědnost za tvorbu základních prostředků pro činnost nelze a priori přenášet na stát; žádost o osvobození

od soudních poplatků nemůže být tedy důvodná výlučně proto, že stěžovatel coby speciálně zaměřené sdružení vyvíjející činnost k dosažení svého cíle nemá pro takovou činnost žádné materiální prostředky.

Rezignuje-li stěžovatel na jejich zajištění alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře (a nemá tak finanční zajištění ani pro pokrytí jeho činnosti v základním a pro jeho činnost zcela nezbytném rozsahu, čemuž nasvědčuje tvrzení stěžovatele, že nemá žádný majetek vyšší než nepatrné ceny ani žádné zdanitelné příjmy), pak zřejmě vychází z předpokladu, že to bude výlučně stát, který za všech okolností ve všech obdobných případech jednotlivých kroků stěžovatele k dosažení jeho cíle ponese veškeré jeho náklady.

Takový předpoklad však nemůže být legitimní; k jeho legitimitě neposkytuje oporu ani § 36 odst. 3 s. ř. s., nejsou k ní ani jakékoli důvody doktrinární, jež by měly snad souviset s cílem vytyčeným stěžovatelem. Potvrzení takového předpokladu, který se z pohledu jiných osob dovolávajících se soudní ochrany jeví být nerovným a pro stěžovatele nepřiměřeně komfortním, by mohlo být nejvýše výsledkem toliko mechanické aplikace pravidla o nedostatku finančních prostředků coby podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Přiznání takového absolutního práva „za všech okolností bezplatného přístupu k soudu“ pro určité skupiny osob (zde občanských sdružení, jakým je stěžovatel) by nikterak nesouviselo s ochranou konkrétních veřejných subjektivních práv jednotlivců a s uplatňováním práva na jejich soudní ochranu, naopak by ve vztahu k jiným osobám domáhajícím se soudní ochrany mohlo být solidním základem procesní absurdity a diskriminace.

Pro soud by bylo jistě dostatek důvodů nahlížet na celou situaci jinak, pokud by soudní poplatek dosahoval z pohledu obdobných sdružení, jakým je stěžovatel, nepřiměřeně přísné výše, případně pokud by aktuální finanční situace stěžovatele byla způsobena nepředpokládanou či nárazovou potřebou kumulace nezbytných kroků, jež by stěžovatel musel uskutečňovat. Stěžovatelova rezignace na opatření si těch nejzákladnějších prostředků pro svoji činnost však nemůže znamenat, že by povinnost jeho základního materiálního zajištění při prosazování jeho práv měla být automaticky přesouvána na stát.

Nejvyšší správní soud má za to, že je důvodu ponechat na stěžovateli, aby si základní materiální zajištění pro základní výdaje, jež lze při dosahování jím deklarovaného cíle předpokládat, opatřil primárně sám. Absolutní nedostatek finančních prostředků stěžovatele tedy nemůže být v tomto konkrétním případě sám o sobě důvodem pro přiznání osvobození od soudních poplatků.

Na těchto ustálených názorech judikatury neshledal Nejvyšší správní soud potřebné nic měnit ani v nyní posuzované věci. Obdobně své rozhodnutí zdůvodnil Městský soud v Praze v nyní napadeném rozhodnutí, a za tohoto stavu věci Nejvyšší správní soud nepovažuje námitku, že *z odůvodnění napadeného usnesení vůbec není poznat, jak Městský soud v Praze dospěl k závěru, že v tomto konkrétním případě stěžovatele nejsou splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku, za nedůvodnou.*

Zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků tu však vzhledem k výše uvedenému nelze vnímat jako ztěžování dosahování či uplatňování uvedeného cíle prostřednictvím ztěžování přístupu k soudu. Stěžovatel si totiž může snadno opatřit částku 2000 Kč potřebnou k zaplacení soudního poplatku, a to např. od svých členů.

Pokud jde o námitku, že *jádrem odůvodnění napadeného usnesení je citace z rozhodnutí, které se týká nejen žádosti o osvobození od soudních poplatků, ale současně také žádosti o ustanovení zástupce, a tudíž není*

argumentace správná, ani s tou nemůže Nejvyšší správní soud souhlasit. Je jistě pravda, že osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce jsou dvě relativně samostatně posuzované otázky, nicméně v obou případech je klíčové posouzení, zda žadatel splňuje podmínky pro osvobození od soudního poplatku. Rozdíl je toliko v tom, že v případě rozhodování o ustanovení zástupce k zákonným podmínkám stanoveným pro osvobození od soudního poplatku (může být osvobozen účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, nesmí však jít o případ, kdy soud dospěje k závěru, že návrh nemůže být úspěšný), kumulativně přistupuje ještě podmínka další (zástupce je třeba k ochraně práv žadatele). Podmínky pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení zástupce se tak ve značném rozsahu překrývají, a je tedy logické, že stran tohoto překryvu, tj. při posuzování „typově shodných“ podmínek, nemůže být judikatura jiná u rozhodnutí o osvobození od soudního poplatku na straně jedné, a u ustanovení zástupce na straně druhé. To tím spíše tam, kde se současně rozhodovalo, či rozhoduje o obojím. V nyní posuzované věci je navíc možné poukázat na to, že Městský soud sice odkazoval na odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, č. j. 6 Ads 102/2008 - 65, který se vztahoval nejen k otázce osvobození od soudních poplatků, ale současně i k otázce ustanovení zástupce, nicméně, z tohoto rozsudku zřetelně vyplývá, že Nejvyšší správní soud v něm vycházel z právního názoru mj. vyjádřeného v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 – 32, v němž byla předmětem posuzování toliko otázka osvobození do soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud tedy nezjistil namítanou nezákonnost napadeného rozhodnutí, a proto kasační stížnost proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2009, č. j. 5 Ca 349/2008 - 30, podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Protože úspěšnému žalovanému v tomto řízení žádné náklady nad rámec plnění běžných povinností nevznikly a stěžovatel v řízení nebyl úspěšný, bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. září 2009

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu